

Länsstyrelsen
Blekinge

2018:8

Världsarvet Örlogsstaden Karlskronas general- och managementplan - förstudie inför översyn

©Länsstyrelsen 2018

Rapport: 2018:8

Rapportnamn: Världsarvet Örlogsstaden Karlskronas general- och managementplan - förstudie inför översyn

Utgåva: Endast publicerad på hemsida

Utgivare: Länsstyrelsen Blekinge län, 371 86 Karlskrona

Hemsida: www.lansstyrelsen.se/blekinge

Dnr: 436-1668-2018

ISSN: 1651-8527

Författare: Anna McWilliams

Kontaktperson: Petra Stråkendal, petra.strakendal@lansstyrelsen.se

Länsstyrelsens rapporter: www.lansstyrelsen.se/blekinge

Omslagsbild: Mostphotos

Författaren svarar själv för de bedömningar och slutsatser som förs fram i rapporten och de kan ej åberopas som Länsstyrelsens ställningstagande.

Förord

Karlskrona grundades år 1680 för att tillgodose behovet av en flottbas i Södra Sverige. Stadens skeppsbyggeri, stadsplanering samt anläggnings- och försvarsteknik uppmärksammades i hela Europa. Örlogsstaden Karlskrona anses vara så unik att staden fördes upp på Unescos världsarvslista i december 1998, med motiveringen:

”Karlskrona är ett utomordentligt väl bevarat exempel på en planerad europeisk örlogsstad, som influerats av äldre anläggningar i andra länder. Karlskrona har i sin tur tjänat som förebild för efterföljande städer med liknande uppgifter. Örlogsbaser spelade en viktig roll under de århundraden när storleken på ett lands flottstyrka var en avgörande faktor i europeisk realpolitik och Karlskrona är den bäst bevarade och mest kompletta av dem som finns kvar.”

Ett världsarv är en unik kultur- eller naturhistorisk miljö som berättar om människans eller jordens historia. Unescos världsarvskonvention om skydd för världens kultur- och naturarv, tillkom år 1972 för att skydda de mest värdefulla kultur- och naturmiljöerna från förstörelse eller förfall. Enligt riktlinjerna för konventionen så ska världsarven skyddas och vårdas kontinuerligt. De ska brukas och förvaltas så att de kvaliteter som låg till grund för världsarvets kvalificering, ska bevaras och finnas kvar. Förutom lagstiftning, är världsarvens styrdokument (general- och managementplan) ett viktigt redskap för att säkerställa hur världsarvets värden ska bevaras och förvaltas. Gällande general- och managementplan för världsarvet Örlogsstaden Karlskrona togs fram år 2009. Dokumenten behöver ses över regelbundet och det arbetet har påbörjats i Karlskrona i och med denna rapport. Världsarvsrådet kommer tillsammans att arbeta fram de nya styrdokumenterna. Länsstyrelsen är sammankallande i rådet och kommer att vara ansvarig för arbetet med revideringen.

Petra Stråkendal

Site Manager för världsarvet på Länsstyrelsen Blekinge län

Strategi och inriktningsprogram för
Världsarvet Örlogsstaden Karlskrona

— ATT BEVARA OCH UTVECKLA ETT LEVANDE VÄRLDSARV —

Handlings- och åtgärdsplan för
Världsarvet Örlogsstaden Karlskrona

— ATT BEVARA OCH UTVECKLA ETT LEVANDE VÄRLDSARV —

STRATEGI

HANDLINGSPLAN

Länk till styrdokumenterna på länsstyrelsens webbplats

<https://www.lansstyrelsen.se/blekinge/besok-och-upptack/varldsarv.html>

Innehållsförteckning

Inledning	3
Syfte	3
Rapportens disposition och innehåll	3
Att ta fram en förvaltningsplan	3
Enkät svar.....	5
Frågor 1-5:	5
Hur ser er organisation ut?	5
Vilka styrdokument har ni för ert världsarv?	6
När såg ni senast över er förvaltningsplan?	7
Vem genomförde och/eller ansvarade för arbetet?	8
Vilka deltog i arbetet?	8
Summering: Hur är världsarven organiserade och vilka styrdokument använder man?	9
Frågor 6-11:	11
Tid/resurser.....	11
Mål	11
Rollfördelning	12
Dialog.....	14
Delaktighet.....	15
Förankring.....	16
Uppföljning.....	17
Slutord.....	18
Referenser	19
Appendix 1. Enkät	20

Inledning

Syfte

Denna rapport är baserad på svaren av en enkät som skickades ut till samtliga världsarv i Sverige (appendix 1) med en serie frågor om hur man arbetat för att ta fram nya förvaltningsplaner. Syftet med denna enkät var att undersöka vilka styrdokument som finns tillgängliga för de svenska världsarven, hur dessa arbetats fram och hur de fungerar i praktiken.

Utifrån svaren presenteras också några rekommendationer om hur man kan gå vidare i sitt arbete med att ta fram en förvaltningsplan. Denna rapport är framtagen som en del av världsarvet Örlogstaden Karlskronas översyn av sin general- och managementplan men kan också vara till hjälp för andra världsarv. Rekommendationerna är framför allt utformade som frågor placerade i boxar efter varje stycke genom vilka man kan arbeta sig framåt i processen med att ta fram en plan. Som vi kommer att se är det framför allt genom dialog som man når fram till ett framgångsrikt och hållbart förvaltningsarbete och frågorna i dokumentet kan hjälpa till att skapa denna dialog.

Rapportens disposition och innehåll

De första frågorna i enkäten (1-5) fokuserar på hur de olika organisationerna ser ut och vilka styrdokument man använder. Dessa frågor genererade mer direkta svar och presenteras i tabellform. Det resterande dokumentet, vilket baseras på mer beskrivande svar om hur man upplevt arbetet, har sedan strukturerats utifrån en serie ledord vilka återkommer i svaren från de olika världsarven: *resurser, mål, rollfördelning, delaktighet, dialog, förankring och uppföljning*. Genom dessa kommer de främsta utmaningar och fördelar som de olika världsarven har upplevt i sitt arbete med att ta fram förvaltningsplaner och andra styrdokument diskuteras.

Dessa ledord kan också ses som olika delar av processen med att ta fram en förvaltningsplan där man börjar med att förstå vilka resurser som finns, vilka mål som bör sättas upp utifrån detta, se till att rollfördelningen är tydlig och att alla parter känner sig delaktiga innan man genom dialog ser till att arbetet fortlöper och att planerna som tas fram förankras i de olika parternas organisationer för att skapa ett hållbart förvaltningsarbete. Därefter följer kontinuerlig uppföljning för att säkra arbetet.

Förutom svaren på enkäten har jag använt annan litteratur, som de olika förvaltningsplanerna från svenska världsarv, styrdokument från UNESCO, men även min egen erfarenhet av förvaltning inom kulturmiljövården.

Att ta fram en förvaltningsplan

Processen med att ta fram en förvaltningsplan kan ses i tre steg:

- 1) Identifiera vad som är viktigt – för världsarv gäller detta framför allt de kriterier och värden som utnämningen till världsarv är baserade på och dess fysiska uttryck, dvs världsarvets Outstanding Universal Values (OUV).
- 2) Etablera mål och riktlinjer som bevarar, använder och utvecklar det som har identifierats som viktigt.
- 3) Skapa strategier för att omsätta dessa mål och riktlinjer till handling (action plan).

Kärnan i förvaltningsarbetet är därmed de OUV som gör platsen så unik. Skyddar man inte dessa kan världsarvet förlora sin status. Det kan också finnas andra värden som inte är av världsintresse men som kan vara viktiga på en nationell, regional eller lokal nivå som man också vill värna om i sin förvaltning.

Unescos Operational Guidelines ger följande förslag för vad ett effektivt förvaltningssystem kan innehålla:

- a) a thorough shared understanding of the property by all stakeholders;
- b) a cycle of planning, implementation, monitoring, evaluation and feedback;
- c) the involvement of partners and stakeholders;
- d) the allocation of necessary resources;
- e) capacity-building; and)
- f) an accountable, transparent description of how the management system functions.

(WHC 08/01, januari 2008, moment 111)

Även om det finns mallar och utmärkta exempel på hur en förvaltningsplan kan struktureras måste varje plan ha sin utgångspunkt i det enskilda världsarvet och i den organisation som förvaltar den. Hur detta ska se ut måste komma från den grupp som är ansvariga för dess förvaltning (oftast ett förvaltningsråd). Detta dokument kan därför användas som ett underlag för diskussion för hur man vill lägga upp sin förvaltning och sin förvaltningsplan. Utgångspunkten bör vara en diskussion mellan de olika aktörerna om *varför* man anser att man ska ha en förvaltningsplan. Att starta i denna frågeställning ser till att alla får en chans att lyfta sina olika åsikter om varför det är viktigt. På så sätt kan man tidigt i processen skapa en samsyn och möjlighet att arbeta in olika aspekter.

Diskussionsfrågor om syfte:

- ☐ *Varför anser vi att vi ska ha en förvaltningsplan?*

Enkät svar

Frågor 1-5:

Hur ser er organisation ut?

Birka och Hovgården	Förvaltningsråd bestående av tre myndigheter: Statens fastighetsverk (SFV) (förvaltare), Länsstyrelsen i Stockholms län och Ekerö kommun.
Gammelstads Kyrkstad	Gammelstads kyrkstadsråd En världsarvssamordnare (formell tjänstetitel är; samordnare) anställd av Kulturförvaltningen, Luleå kommun. Rollen innefattar också att verka som Site Manager. Världsarvssamordnaren leder arbetet med förvaltningsplaneprocessen (framtagning och uppföljning) samt Periodic Reporting till UNESCO. Förvaltningsplaneprocess inkl. PR sker i nära samarbete med Länsstyrelsen.
Grimeton	Stiftelsen Världsarvet Grimeton (förvaltare), världsarvsråd (rådgivande funktion).
Hälsingegårdarna	Förvaltningen delas av fastighetsägarna till de nominerade gårdarna, Länsstyrelsen i Gävleborgs län och de kommuner i Hälsingland där de nominerade gårdarna ligger. Världsarvskoordinator/samordnare 50% länsstyrelsen. världsarvstjänst 50% på Regionen
Höga Kusten/Kvarkens skärgård	En världsarvssamordnare och en världsarvsförvaltare/Site Manager (Ny tjänst med start 9/4). Båda anställda av länsstyrelsen. Förvaltningsrådet består av länsråd, enhetschef samt världsarvssamordnare från länsstyrelsen. Från Kramfors och Örnsköldsviks kommuner vice kommunalråd samt en högre tjänsteman, förvaltningschef el. motsvarande, totalt 7 personer. Adjungerade är Forststyrelsen och Naturvårdsverket.
Laponia	Laponiatjuottjudus (ekonomisk förening) inkluderar Samebyarna i Laponia, Jokkmokk och Gällivare kommuner, länsstyrelsen i Norrbottens län och Naturvårdsverket.
Skogskyrkogården	Kyrkogårdsförvaltningen (Stockholm stad) samt förvaltningsråd. En sitemanager som också är förvaltningschef på Kyrkogårdsförvaltningen i Stockholm.(5-10% av sin tid). En Coordinator (15%) främst för planering, uppföljningar och särskilda uppdrag. Avtal finns med Stockholms stadsmuseum om besöksverksamheten, de driver Visitor Center, guidning och utställning samt information till skolor. Stadsmuseets samordnare lägger 50% av sin tid till detta. Vi är alla anställda av kommunen, Stockholms stad. I världsarvsrådet finns representation från Länsstyrelsen.

Struves Meridianbåge	Ingen världsarvsamordnare och/eller site manager utan i stället ett förvaltningsråd bestående av ordinarie medlemmar från de fyra kommunerna Haparanda, Kiruna, Pajala och Övertorneå samt från Tornedalsmuseet, Länsstyrelsen i Norrbottens län och Lantmäteriet. Lantmäteriet ansvarar för internationella kontakter med övriga nio länder ingående i världsarvet genom Struve Geodetic Arc Coordinating Committee.
Södra Öland	Världsarvsråd bestående av Mörbylånga kommun, Länsstyrelsen i Kalmar län, Regionförbundet i Kalmar län och Lantbrukarnas Riksförbund.
Örlogsstaden Karlskrona	Världsarvsråd med styr- och ledningsgrupp. Länsstyrelsen är sammankallande och ordförande i båda grupperna. Rådet består av en bred grupp aktörer, där bland annat Karlskrona kommun ingår. Världsarvssamordnaren är anställd på 100% av Karlskrona kommun, Site Manager är sedan världsarvsutnämningen, anställd av Länsstyrelsen Blekinge län och är bland annat ansvarig för den periodiska rapporteringen. Antalet procent har varierat men är nu satt till 50%.

Vilka styrdokument har ni för ert världsarv?

Birka och Hovgården	Förvaltningsplan, Periodic Reporting, och Reviderad SOUV samt de styrdokument som styr de ingående parternas ordinarie verksamhet.
Gammelstads kyrkstad	<i>Plan- och bygglagen (PBL) Dp PL 166</i> skyddar alla kyrkstugor och stall samt ett hundratal andra byggnader genom rivningsförbud och bestämmelser om att de inte får förvanskas. <i>Miljöbalken (MB) Rikssintresset</i> uttrycks genom kyrka, kyrkstadsbebyggelsen, sockenmagasin och medeltida kulturlager samt gatunätet med tydliga medeltida drag. <i>Kulturmiljölagen (KML)</i> skyddar kyrkan med kyrkomiljön och fornlämningen under mark. <i>Markupplåtelseavtalet</i> är ett avtal mellan Nederluleå församling (markägaren) och kyrkstugeägaren. Undertecknat markupplåtelseavtal krävs för att kunna förvärva kyrkstuga. Markupplåtelseavtalet reglerar hur kyrkstugan ska underhållas, vårdas och nyttjas samt att marken runt stugan inte får tas i anspråk för planteringar, utemöbler etc. <i>1818 års kungliga brev</i> reglerar kyrkstugeförvärv och att dessa ska prövas av Länsstyrelsen. <i>Förvaltningsplanen</i> för världsarvet.
Grimeton	Förvaltningsplan
Hälsingegårdarna	Förvaltningsplan KML, kulturmiljölagen: De sju världsarvsgårdarna är skyddade som byggnadsminnen enligt KML.

	MB, Miljöbalken: Alla gårdar utom en (Bommars) ligger i område av riksintresse för kulturmiljövården. PBL, Plan- och bygglagen: Områdesbestämmelser är upprättade för samtliga buffertområden.
Höga Kusten/Kvarkens skärgård	Förvaltningsplan för Höga Kusten 2017-2020. Förvaltningsplan för Kvarkens skärgård. Förvaltnings- och utvecklingsplan för Kvarkens skärgård (2009). Utvecklingsstrategi för Kvarkens skärgård 2016-2025. Natuvägledningsplan för hela världsarvet under framtagande (klar 2019).
Laponia	Förvaltningsplan med skötselplan, Laponiaförordningen och föreskrifter.
Skogskyrkogården	<i>Management plan</i> tillsammans med tillhörande <i>action plan</i> , en <i>besöksplan</i> (in progress). <i>Kyrkogårdsnämndens verksamhetsplan</i> som också följer Stockholms stads inriktningsmål. Besöksplanen som är under utarbetande följer stadens inriktningsmål och utarbetas utifrån Unesco:s guide för hållbar turism. En <i>vård- och underhållsplan</i> finns på att-göra listan men är inte ännu utarbetad.
Struves Meridianbåge	Förvaltningsplan med tillhörande åtgärdsplan.
Södra Öland	Förvaltnings- och utvecklingsplan
Örlogsstaden Karlskrona	General- och managementplan, med ett strategidokument och en handlingsplan. Reviderad SOUV. Lagstiftning främst PBL, MB och KML. Riksintresset där världsarvet ingår, revideras för tillfället för att stämma bättre överens med världsarvets värden.

När såg ni senast över er förvaltningsplan?

Birka och Hovgården	Nuvarande förvaltningsplan gäller 2013-2018
Gammelstads Kyrkstad	Förvaltningsplanen fastställdes i Kyrkstadsrådet (världsarvets förvaltningsråd maj 2015) efter en planprocess som påbörjades hösten 2014.
Grimeton	Nuvarande förvaltningsplan gäller 2014-2020
Hälsingegårdarna	Revidering pågår just nu, den ursprungliga togs fram i samband med nomineringen 2011-12.
Höga Kusten/Kvarkens skärgård	2017
Laponia	2010
Skogskyrkogården	2012-2013

Struves Meridianbåge	Första utgåvan fastställdes 2018.
Södra Öland	Nuvarande förvaltningsplan gäller från och med 2017.
Örlogsstaden Karlskrona	Från 2009.

Vem genomförde och/eller ansvarade för arbetet?

Birka och Hovgården	Aktuell plan togs fram av Förvaltningsrådet och sammanställdes av dåvarande site manager på uppdrag av Förvaltningsrådet.
Gammelstads kyrkstad	Kyrkstadsrådet
Grimeton	Stiftelsens styrelse
Hälsingegårdarna	Länsmuseet tog fram den första planen på uppdrag av Länsstyrelsen.
Höga Kusten/Kvarkens skärgård	Milly Lundstedt, Torbjörn Engberg. Länsstyrelsen Västernorrland.
Laponia	Laponiaprocessen med parterna Naturvårdsverket, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Gällivare och Jokkmokks kommuner och berörda samebyar.
Skogskyrkogården	Med hjälp av konsultstöd: Cultivator/Anders Hillgren på uppdrag av kyrkogårdsförvaltningen och i samråd med Skogskyrkogårdens världsarvsråd.
Struves Meridianbåge	Länsstyrelsen i Norrbotten genom främst Ann-Christin Burman med stöd från övriga i förvaltningsrådet (från Haparanda, Kiruna, Pajala och Övertorneå kommuner samt Tornedalens museum och Lantmäteriet).
Södra Öland	Länsstyrelsen har huvudansvaret.
Örlogsstaden Karlskrona	Arbetet har letts av Länsstyrelsen och koordinerats av konsult Anders Hillgren, Cultivator.

Vilka deltog i arbetet?

Birka och Hovgården	Vet ej.
Gammelstads Kyrkstad	En arbetsgrupp bestående av representanter från Kyrkstadsrådets parter (med undantag från Kyrkbyns intresseförening som under en period inte var aktiva).

Grimeton	-
Hälsingegårdarna	Handläggare på Länsstyrelsens kulturmiljöenhet, dåvarande regionsförbundet och läns museet. I nuvarande revidering har vi en arbetsgrupp bestående av representanter för länsstyrelsen (världsarvskoordinator), kommunerna (politiker), museerna och två från världsarvsgårdarna. Dessutom deltar projektledaren för projektet "Samverkansbryggan" som har som mål att hitta en långsiktig samverkansorganisering för världsarvet.
Höga Kusten/Kvarkens skärgård	Inte känt då personerna som deltog i arbetet har slutat.
Laponia	Kan jag inte svara på eftersom det var före föreningen Laponiatjuottjudus etablerades.
Skogskyrkogården	Se svaret på frågan ovan.
Struves Meridianbåge	Förvaltningsrådet samt synpunkter från adjungerade till rådet (från LLU Tornedalen 2020 och Tornedalsrådet samt Sven Aaro).
Södra Öland	Länsstyrelse, kommun, LRF, Linneuniversitetet, Landstinget, läns museet och Regionförbundet (arbetsgruppen för världsarvet).
Örlogsstaden Karlskrona	Managementplanen har varit föremål för ett brett och fortlöpande samråds- och informationsarbete. Detta arbete har letts av Länsstyrelsen och koordinerats av Anders Hillgren, Cultivator.

Summering: Hur är världsarven organiserade och vilka styrdokument använder man?

Svaren ovan visar att världsarven ser väldigt olika ut i sina organisationer vilket är ett resultat av att varje världsarv är unikt och måste förvaltas utifrån sina egna förutsättningar och behov. Det finns dock några drag som är liknande mellan de olika världsarven, framför allt ett förvaltande råd som består av flera olika aktörer som alla ansvarar för olika delar av världsarvet.

Vad man har valt att kalla de olika personerna och var de har sin arbetsplats som arbetar med världsarvet varierar också. Ibland är det en person ansvarig medan det på flertalet världsarv handlar om flera personer som samarbetar på olika sätt. Hälsingegårdarna lyfter fram en positiv förändring som nyligen infördes vilket skapat ett rejält lyft för arbetet:

"Jag är Världsarvskoordinator/samordnare på 50%, anställd på Länsstyrelsen. Sedan drygt ett år tillbaka finns dessutom en 50% världsarvstjänst på Regionen. Detta har inneburit ett lyft för arbetet. Vi samråder dagligen (delar rum) om kan fördela frågorna mellan oss löpande, dvs Länsstyrelsen tar hand om rena förvaltningsfrågor och RG om utvecklings- och turismrelaterade frågor. Kommunikation och samordning samverkar vi om."

Synergieffekten är påtaglig – det känns som vi har gått från en ensam halvtid till ett fungerande team som gör mer än en heltid.”

Ofta är det många aktörer och intressenter inblandade vilket har stora fördelar men som också kan vara problematiskt när det gäller att organisera och skapa en gemensam syn och konsensus. Här behöver man förstå att alla har olika roller, vad dessa roller är och att alla roller är viktiga och behövs för att helheten ska fungera. Vem som är ansvarig för förvaltningsplanen varierar mellan olika världsarv beroende på hur världsarvet och dess organisation ser ut men även beroende av vad man inkluderar i förvaltningsplanen och vad dess mål och syfte är. Vilka som har varit aktiva i arbetet med att arbeta fram de olika förvaltningsplanerna varierar också men vanligast har varit att en part har tagit ansvaret för att leda arbetet, alternativt att man har tagit in en utomstående part att leda arbetet.

Diskussionsfrågor om organisation och styrdokument:

- ☐ *Hur ser vår organisation ut?*
- ☐ *Vad har vi för styrdokument?*
- ☐ *Fungerar de styrdokument vi har idag?*
- ☐ *Är det något som saknas?*

Frågor 6-11:

Här diskuteras de olika världsarvens erfarenheter med att ta fram en förvaltningsplan utifrån de följande ledorden: *resurser, mål, rollfördelning, delaktighet, dialog, förankring och uppföljning*.

Tid/resurser

Tydligast i svaren från de olika världsarven är vikten av att de medverkande avsätter tillräckligt med tid och resurser att utföra sin del av arbetet när man förbereder sig för att ta fram en ny förvaltningsplan. Detta gäller tid för möten/workshops men även för det enskilda arbetet som behöver göras inom de olika ansvariga organisationerna mellan möten. Detta är framför allt en resursfråga då viljan ofta finns men det är svårt att lösgöra lön eller tid. Detta kan därför vara en av de ledande faktorerna när man ska bestämma på vilken nivå man ska lägga sin förvaltningsplan. Man behöver fråga sig vilka resurser man har för arbetet att ta fram planen, såväl som att följa upp det fortsatta arbetet. Att ta fram en ambitiös plan med mål som man sedan inte har resurser att utföra eller följa upp är onödigt och kan till och med skada världsarvet snarare än att lyfta det. Att undersöka exakt vilka resurser som finns hos de olika deltagarna gör det möjligt att planera arbetet och tydliggöra för alla deltagare hur mycket tid de förväntas lägga och kan på så sätt planera in det i sin egen verksamhet.

Gammelstads Kyrkstad förklarar att: *"När det gällde konkreta åtgärder försökte vi arbeta mycket målmedvetet kring finansiering och resurstilldelning redan i planprocessen eftersom vi hade erfarenheter från den tidigare planperioden att flera av de aktiviteter förvaltarna åtagit sig i framtagandet inte genomförts på grund av brist på resurser."*

Struves Meridianbåge är också ett världsarv som lyfter problematiken med att arbeta med begränsade resurser: *"Deltagarna i rådet har begränsat med tid att arbeta med förvaltningsplanen. Det har gått bra att fastslå vad basnivån för förvaltningen av de fyra punkter som ingår i världsarvet ska vara och att fastslå ansvarsområdet för respektive organisation i förvaltningsrådet. Ekonomin är en begränsande faktor för vilka åtgärder som kan planeras"*.

Vad man har haft för tidsplan för att ta fram sin förvaltningsplan har varierat från ett till flera år. Något som dock är genomgående i svaren är att man ofta har räknat på att processen ska ta betydligt kortare tid än vad det gör i realiteten. Viktigt är därför att tidigt ställa sig frågan om vilken tidsplan som är rimlig.

Diskussionsfrågor om tid/resurser:

- ☐ Vad har vi för resurser, dels i arbetet med att ta fram planen och dels fortsättningsvis att följa upp det fortsatta arbetet utifrån planen?
- ☐ Hur mycket tid och resurser har de olika aktörerna möjlighet att investera?
- ☐ Vilken tidsplan är rimlig?

Mål

När man väl har fått en förståelse för vilka resurser och vilken tid man har kan man gå vidare med att arbeta fram vilka visioner och mål man vill arbeta utifrån. En övergripande vision bör eftersträva bevarande av världsarvets värden men även en önskan för platsen att användas

och utvecklas och de mål man sätter upp för världsarvets förvaltning ska vara ett sätt att bryta ner och hjälpa till att realisera denna vision. Man bör sedan lägga till en aktivitetsplan med mer konkreta arbetsuppgifter för att nå fram i arbetet. I denna process är det angeläget att verkligen förstå vilka värden platsen har och hur uttrycken för dessa, både fysiskt och immateriellt, ser ut. Genom att arbeta utifrån sina OUV och de kriterier som gett platsen sin världsarvsstatus samt koppla dessa till de fysiska och immateriella uttrycken utgör kärnan i en förvaltningsplan. Utan att helt förstå vilka värden som behöver bevaras, användas och utvecklas blir det omöjligt att ställa upp vilka mål man ska arbeta för.

Ett otydligt värde skapar därför otydlighet i arbetet vilket observerats av bland annat Gammelstads Kyrkstad: *"När vi genomförde planprocessen hade vi inte något beslutat RSOUV, det innebar en stor osäkerhet. Vi lyckades därför inte specificera vårt OUV tillräckligt tydligt eller synliggöra kopplingen mellan OUV och de mål och insatser som sattes upp i planen. Istället har det i sig blivit ett mål i planen att försöka göra just detta, helst i samband med det kommunala översiktsplanarbetet"*.

Som nämns ovan kan det också finnas andra värden som inte är av världsintresse men som kan vara viktiga på en nationell, regional eller lokal nivå som man också vill värna om i sin förvaltning. Ett exempel på hur andra värden lyfts in i en förvaltningsplan kan man se i *Grimeton Förvaltningsplan 2014-2020 (sidan 18)*.

Hur man har tagit fram sina olika mål ser olika ut från olika världsarv. Flertalet utgår från sina tidigare förvaltningsplaner som till exempel Södra Öland som ansåg att deras tidigare förvaltningsplan fungerade i stort sett bra. Här uppdaterade man de delar som för att se till att planen var aktuell men behöll stommen. Förutom den tidigare förvaltningsplanen har flera världsarv också utgått från resultaten av sin Periodic Reporting, framför allt de delar som sågs som negativa eller problematiska.

På frågan om vilka delar av planen och processen som ansågs viktiga och om man ändrat uppfattning om detta under arbetets gång svarade Skogskyrkogården såhär: *"Viktigt med målstruktur och att det skulle vara enkelt att koppla på en aktivitetsplan till planen. Idag hade vi avvaktat resultatet av Periodic reporting och länkat mål och aktiviteter till denna uppföljning"*.

Diskussionsfrågor om mål:

- ☐ Vad är våra OUV samt dess fysiska och immateriella uttryck?
- ☐ Vilka andra värden finns?
- ☐ Hur kan vi lyfta dessa värden i en vision?
- ☐ Vilka mål hjälper oss förverkliga vår vision?
- ☐ Hur formade man tidigare mål?
- ☐ Är tidigare mål fortfarande relevanta?
- ☐ Hur är målen och aktiviteter länkade till Periodic Reporting?
- ☐ Visade tidigare Periodic Reporting eller annan utvärdering problem/fördelar med målen?
- ☐ Vilka arbetsuppgifter behöver vi lägga upp i en konkret aktivitetsplan för att förverkliga mål och vision?

Rollfördelning

Kopplat till frågan om resurser är rollfördelningen för arbetet med att ta fram en ny förvaltningsplan. Här kan det vara bra att klargöra vilka roller som finns inom den styrande organisationen för att tydliggöra vem som är ansvarig för vad. Detta är också av vikt i den

dagliga förvaltningen för att undvika missförstånd. De olika förvaltningsråden och grupper som står som ansvariga skiljer sig mellan de olika världsarven. Här finns länsstyrelser, museum, turistorganisationer, privatpersoner, företag och många andra aktörer. Det som dock är en likhet mellan i stort sätt samtliga världsarv är just att många aktörer tillsammans ansvarar för världsarvets förvaltning. Detta är en enorm tillgång men kan också vara en utmaning att organisera detta mångsidiga arbete med många olika aktörer med olika bakgrund och intresse. Därför behöver man förstå att alla aktörer har olika roller för att ge förvaltningen och användandet av världsarven den mångsidighet och variation som gör den så unik.

Att ha olika roller betyder därför inte att någon anses mer viktig än någon annan. Däremot är det viktigt att förstå just vad dessa olika roller har för ansvar och uppdrag. När man väl har klargjort vilken roll de olika aktörerna har i förvaltningen blir det därför lättare att gå vidare med vilka delar av förvaltningsplanen som behöver tas fram av vem. Det olika aktörerna behöver också ta ansvar och ser till att deras del av arbetet blir gjort. Ett exempel på detta är Gammelstads Kyrkstads beskrivning av sina erfarenheter:

"Arbetsgruppen utsåg ansvariga för respektive målområde vi arbetade med och sammankallade till dialogmöten via dessa nyckelpersoner. Till exempel var det destinationsorganisationens dåvarande chef som i sina befintliga nätverk höll dialoger kring världsarvet med världsarvssamordnaren som stöd. På så vis vann frågan legitimitet hos respektive part. Världsarvsfrågan blev på så vis inte heller en enskild fråga, eller ett ärende som krävde nya mötestillfällen."

I *Gammelstads Kyrkstad Förvaltningsplan 2015-2017* kan man se exempel på hur man kan klargöra rollfördelningen i sin plan för att förtydliga vilka som har ansvar för olika aktiviteter för att uppfylla målen.

I de fall en person/aktör arbetar fram förvaltningsplanen, till exempel en världsarvssamordnare eller en extern resurs, är det ändå angeläget att alla aktörer är insatta och delaktiga i arbetet då de ska ses som "experter" på just den del de är ansvariga för. Vid arbetet för förvaltningsplanen för Skogskyrkogården intervjuade den anlitade konsulten ett antal nyckelpersoner vilket sågs som en resurs. Däremot ansåg man att mycket arbete fortfarande fick göras av kyrkogårdsrådet trots att tanken med att använda en konsult var att undvika detta. Skogskyrkogården menar att man fortfarande tycker att en konsult är ett bra sätt att arbeta då den egna personalen inte har tillräckligt med tid att göra även detta i sitt arbete men att man i framtiden kommer att tänka lite annorlunda när man väljer extern resurs. Precis som med den övriga rollfördelningen inom förvaltningen blir det därför viktigt att både beställare och konsult också förstår vilka roller denna externa resurs ska ha i arbetet. En fördel med att anlita en extern resurs, till exempel en konsult, kan vara att denna kan ställa sig utanför de etablerade rollerna i förvaltningsgruppen och på så sätt vara mer objektiv. Då får förvaltningsgruppens medlemmar dessutom mer utrymme för att koncentrera sig på sina egna roller.

Det som blev tydligt i kontakten med de olika världsarven för denna rapport var att kontinuiteten kan vara svår att upprätthålla då personerna som är ansvariga för världsarvet och deltagarna i de olika styrande organisationerna ofta byts ut och ändras. Detta leder till ett kunskapsbortfall dels om världsarvet och dess förvaltning samt om förvaltningens historik, dvs. vilka beslut som tagits och varför. På så sätt hamnar man lätt i en situation när man måste återuppfinna hjulet varje gång och att lärdomar från tidigare processer inte följer med in i nästa. Många av världsarven, som till exempel Karlskrona, Höga Kusten/Kvarkens skärgård och

Lapponia, har helt enkelt inte kunnat svara på många av frågorna då de personer som tidigare varit med i arbetet inte finns kvar och det finns ingen dokumentation som visar hur beslut eller arbetsprocesser vuxit fram. Örlogsstaden Karlskrona skriver följande:

"Det blir väldigt sårbart när ingen är kvar som deltog i arbetet. Kompetenstappet blir stort. [Det finns behov av en] utvärdering och dokumentation av arbetet som sparas inför kommande arbete. Detta för att undvika att uppfinna hjulet igen."

Diskussionsfrågor om rollfördelning:

- ☐ Vilka är de olika rollerna inom den förvaltande organisationen i det fortlöpande arbetet med förvaltning?
- ☐ Vilka behöver vara med i arbetet med den nya förvaltningsplanen för att alla delar ska vara med?
- ☐ Vilka sitter på informationen vi behöver i de olika delarna?
- ☐ Vilka tar ansvar för vilka delar?
- ☐ Ska arbetet ledas av någon inom förvaltningsgruppen eller ska en extern resurs tas in?
- ☐ Hur kan vi säkra kontinuiteten i arbetet vi gör så att lärdomar från tidigare processer kan tas till vara i det fortsatta arbetet?

Dialog

Att dialogen mellan de olika aktörerna är grunden i ett framgångsrikt förvaltningsarbete är tydligt från svaren från de olika världsarven. En dialog där alla aktörer är inkluderade tydliggör arbetet, skapar förståelse för andras arbete och undviker missförstånd som lätt uppstår annars. Gammelstads Kyrkstad är ett av världsarven som trycker på vikten av dialog och skriver: "Tack vare dialogprocessen så kunde också flera "knutar" lösas redan under processgång". Genom dialog kan man därför förtydliga arbetet allteftersom det fortgår och lösa problem innan de blir för stora.

Vilket forum man väljer för sin dialog varierar. I vissa fall handlar det om en sammankallande person, extern eller del av förvaltningsgruppen, som samlar in tankar, åsikter och idéer från de olika aktörerna. I andra fall diskuterar man tillsammans antingen via mejl eller genom fysiska möten och workshops. Det ser också olika ut hur man strukturerar dialogen. Gammelstads Kyrkstad ger följande beskrivning på dialogprocessen i deras arbete:

"Vi använde oss av Luleå kommuns metod för planprocesser med stort fokus på dialoger. I processens alla delar. Förstudie – dialoger kring hur processen skulle ske, utformas, praktiskt genomföras, var målsättningen rätt, hade vi identifierat rätt berörda? Detta gjordes i enskilda möten med världsarvets parter samt i ett "stormöte" där vi kallat allmänheten/bybor via tidningsannonser och webb. Framtagning av förslag – dialoger med ett tjugotal grupper – yrkesfolk, boende, stugägare, föreningsliv mfl. via enkäter, möten och intervjuer. Remiss – kände de som varit delaktiga igen sig i förslaget? Fanns synpunkter? Vad hade vi missat? Efter det presenterades ett slutgiltigt förslag till Kyrkstadrådet som beslutade att rådets parter då skulle ta hem planen till respektive organisation och där fatta nödvändiga beslut som krävdes för att verkställa respektive delar i planen."

Metoden som beskrivs i Gammelstads Kyrkstads svar ovan användes under framtagandet av Luleå kommuns översiktsplan. Se länk till översiktsplanen och mer om metoden i referenslistan.

Diskussionsfrågor om dialog:

- ☐ Vilket forum ska vi använda för vår dialog (plats – faktiska möten, webbmöten, gemensamma digitala plattformar, en kontaktperson att stämna av med etc)?
- ☐ Hur strukturerar vi vår dialog (för att få med alla delar av processen)?
- ☐ Vilken tidsplan ska dialogprocessen ha?
- ☐ Hur ofta ska vi stämna av/mötas?
- ☐ Har varje aktör avsatt tillräckligt med tid för dialog (både med andra aktörer inom världsarvets organisation men även inom den egna organisationen)?

Delaktighet

Starkt kopplat till rollfördelning och dialog finns diskussioner om delaktighet. Birka och Hovgården skriver i sin förvaltningsplan om vikten av att etablera en kontakt med lokalsamhället:

"Den lokala förankringen är ett "måste" om förvaltningsplanens vision och mål ska kunna uppnås. För att säkerställa denna förankring bör permanenta eller tillfälliga intressentgrupper etableras (gärna utifrån lokala initiativ). Även andra former för att utveckla delaktigheten i arbetet bör övervägas. Särskilt viktigt är det att i anslutning till revidering av förvaltningsplanen finna former för lokal diskussion och förankring av planen".

I svaren på enkäten kan man utläsa att delaktigheten mellan olika aktörer och intressegrupper anses centralt fast det kan vara svårt att veta exakt hur det ska gå till, vilka som ska vara delaktiga i processen, och i vilken utsträckning. Detta blir tydligt hos Hälsingegårdarna:

"Världsarvet Hälsingegårdar består av 7 Hälsingegårdar, men det finns hundratals andra hälsingegårdar som har betydelse för OUV. Dessa har ofta välbevarade kulturvärden och utvecklingsmöjligheter, men vi har inte bestämt i vilken utsträckning de ingår i förvaltningsplanen. Samverkan och delaktighet tar tid. Just idag har vi diskuterat om vi ska ta fram en enkel variant och istället för att samråda om varje punkt skicka den på en genomgripande remissrunda."

Ett exempel på en omfattande process med att hitta en förvaltning baserad på delaktighet och konsensus är den så kallade Laponiaprocessen. Sådär beskrivs arbetet i Laponias förvaltningsplan:

"Arbetsättet och den process som ligger till grund för den nya förvaltningen och denna förvaltningsplan är på flera sätt unik i Sverige. Laponiaprocessen byggde på ett lokalt, regionalt och nationellt engagemang företrädda av fem parter, Mijá ednam, som företräder samebyarna med marker i Laponia, Naturvårdsverket, Gällivare och Jokkmokk kommuner samt Länsstyrelsen i Norrbottens län. Processen har byggt på en gemensam värdegrund och ett konsensusförfarande vid beslut samt deltagande på lika villkor så långt som det varit möjligt."

Med delaktighet följer också ett ansvar att alla gör sin del av uppgiften. Detta lyfter Hälsingegårdarna som problematiskt: *"Det är svårt att hinna med och få engagemang från deltagarna i arbetsgruppen. Det slutar med att jag (världsarvskoordinatörn) skriver ihop anteckningar från de livliga diskussionerna och förmodligen själva planen också."*

Då aktörerna och intresseorganisationerna kan vara många inom ett världsarv kan det vara svårt att veta hur man ska hantera detta, särskilt då viljor skiljer sig åt. Det blir därför desto viktigare att diskutera på ett tidigt stadium hur olika grupper ska vara delaktiga i processen med att ta fram en ny förvaltningsplan och att hitta strategier och processer för hur de olika aktörerna och intresseorganisationerna ska samarbeta.

Ett exempel på vikten av stöd från lokalbefolkningen kan man och läsa i *Världsarvet Södra Ölands Odlingslandskap Förvaltnings- och utvecklingsplan 2017-2023*.

Diskussionsfrågor om delaktighet:

- ☐ Vilka grupper/personer bör inkluderas i arbetet med att ta fram en förvaltningsplan?
- ☐ Hur ska dessa grupper bli en del av arbetet med att ta fram en förvaltningsplan?
- ☐ Vilken roll ska dessa grupper ha?

Förankring

Hur förankrar man planen inom de olika organisationerna som är delaktiga och inom andra delar som till exempel samhällsplaneringen?

Gammelstads Kyrkstad svar visar på ett bra exempel på att förankra det egna världsarvet och dess olika delar i de förvaltande organisationerna och i samhällsplaneringen genom sina styrdokument. De har gjort en tydlig koppling mellan de fysiska uttrycken för världsarvet med gällande lagar (som PBL och MB), regleringsbrev och förvaltningsplan. De beskriver sina styrdokument så här:

"Plan- och bygglagen (PBL) Dp PL 166 skyddar alla kyrkstugor och stall samt ett hundratal andra byggnader genom rivningsförbud och bestämmelser om att de inte får förvanskas.

Miljöbalken (MB) Riksintresset uttrycks genom kyrka, kyrkstadsbebyggelsen, sockenmagasin och medeltida kulturlager samt gatunätet med tydliga medeltida drag. Kulturmiljölagen (KML) skyddar kyrkan med kyrkomiljön och fornlämningen under mark.

Markupplåtelseavtalet är ett avtal mellan Nederluleå församling (markägaren) och kyrkstugeägaren. Undertecknat markupplåtelseavtal krävs för att kunna förvärva kyrkstuga. Markupplåtelseavtalet reglerar hur kyrkstugan ska underhållas, vårdas och nyttjas samt att marken runt stugan inte får tas i anspråk för planteringar, utemöbler etc.

1818 års kungliga brev reglerar kyrkstugeförvärv och att dessa ska prövas av Länsstyrelsen.

Förvaltningsplanen för världsarvet."

Detta visar hur man genom att tydligt koppla sina OUV till gällande lagar och styrdokument lättare kan förankra förvaltningen i de olika organisationerna. I *Världsarvet Falun Förvaltningsplan 2014-2019* kan man se flera exempel på hur man kan förankra världsarvets värden och dess fysiska uttryck i samhällsplaneringen samt öka förståelsen för dessa till allmänheten.

Gammelstads Kyrkstad beskriver också vikten att förankra förvaltningsplanen i kommunens verksamhet: *"För att stärka förvaltningsplanen som styrdokument var det viktigt att den skulle ingå i som en del i kommunens system för planer och program."*

Skogskyrkogården diskuterar också förankring som del av erfarenheterna från sitt arbete: *"Bra att ta fram ett dokument med tydliga mål. (Kunde ha tydligare länkat dem till kommunfullmäktiges mål och de kulturpolitiska målen i en förnyad process). Beslutsgången skulle ha tydliggjorts under arbetets gång. Nu är planen endast antagen av kyrkogårdsnämnden och kanske ett beslut i kommunfullmäktige hade varit på sin plats."*

Även Hälsingegårdarna har lyft detta: *"Vi presenterade och beslutade den första förvaltningsplanen i världsarvsrådet, där alla kommuner i Hälsingland (sex st) är representerade. De borde ha beslutats i resp kommuns fullmäktige!"*

Man behöver också lyfta blicken utanför det egentliga världsarvet för att se hur omgivningen kan påverka världsarvet. I UNESCOs riktlinjer *Operational Guidelines* lyfter man vikten av att etablera så kallade "Buffer zones" för att på så sätt skydda världsarvet. Detta kan vara en stor hjälp i samhällsplaneringen, framför allt kommunal nivå, då man på ett tydligt sätt kan se vilka områden som är mer sårbara och vilka områden som inte påverkar världsarvet. Exempel på diskussion om detta kan man se i *The Drottningholm World Heritage Site World Heritage Management Plan for 2007-2012* (sidan 14), *Förvaltningsplan för världsarvet Birka och Hovgården 2013-2018* (sidan 10) och *Laponia World Heritage in Swedish Lapland Förvaltningsplan* (sidan 74).

Flera världsarv har kopplat världsarvet till andra mer nationella mål som till exempel de nationella miljömålen, till exempel *Världsarvet Tanums Hällristningar Management plan* (sidan 15), *Förvaltningsplan för världsarvet Birka och Hovgården 2013-2018* (sidan 43) och *Laponia World Heritage in Swedish Lapland Förvaltningsplan* (sidan 76).

Diskussionsfrågor om dialog:

- ☐ Vilka styrdokument har vi kopplade till vårt världsarv?
- ☐ Är det några styrdokument som saknas?
- ☐ Finns det område där vi bättre kunde koppla världsarvet till redan gällande styrdokument, lagar, planbestämmelser eller praxis?
- ☐ Hur är världsarvet förankrad i de olika organisationerna och aktörerna som är kopplade till världsarvet?
- ☐ Hur ser området omkring världsarvet ut – har vi en bufferzon?

Uppföljning

Genom uppföljning och utvärdering kan man observera trender och förhoppningsvis fånga upp problem innan de blir för stora. Genom utvärdering kan man få en förståelse för hur effektiv förvaltningen av platsen är och se resultaten av förvaltningsplaner. För att få en

fungerande uppföljning behöver man tänka på vad som ska utvärderas redan i arbetet med att ta fram planen. För en framgångsrik uppföljning måste man kontinuerligt samla ihop den information som behövs, annars är det lätt att man hamnar i en situation där man måste följa upp och utvärdera utifrån information man inte har.

Den av UNESCO obligatoriska Periodic Reporting kan vara komplicerad då den i sin standardiserade utformning ska passa alla världsarv. Detta gör att de olika världsarven kan ha svårt att passa in i den förutbestämda mallen samt att den inte alltid ger en full förståelse för hur situationen ser ut på det egna världsarvet. Därför kan en uppföljnings- och utvärderingsmodell som är anpassad efter det enskilda världsarvet men som ändå ger svar på frågorna till Periodic Reporting vara en stor hjälp (se McWilliams 2015).

Som svar på frågan om vad man skulle gjort annorlunda idag skriver Gammelstads Kyrkstad just om behovet att integrera och förhålla sig till uppföljning redan i arbetet med att ta fram vision och mål: *"Hållit oss på en mer övergripande visions- och målnivå. Vi hamnade fort i konkreta förslag och åtgärder vilket resulterade i en gedigen Action Plan. Det kan visserligen ha varit nödvändigt där och då för oss och var det till viss del, för att se en första prioritering av insatser till exempel. Idag skulle vi troligen ha lagt mer fokus på att identifiera indikatorer för uppföljning och planerat åtgärder utifrån vad uppföljningen visade".*

Diskussionsfrågor om uppföljning:

- ☐ Hur ser uppföljning och utvärdering ut idag?
- ☐ Vad är resultaten av den senaste Periodic Reporting?
- ☐ Kändes den senaste Periodic Reporting tillräcklig eller är det andra aspekter som också borde följas upp och utvärderas?
- ☐ Vad är det som följs upp och utvärderas?
- ☐ Är uppföljning och utvärdering kopplad till platsens bevarande, användande och utvecklande?
- ☐ Är uppföljning och utvärdering kopplad till vision, mål och aktiviteter i förvaltningsplanen?

Slutord

I denna rapport har vi diskuterat de olika erfarenheterna, både bra och mindre bra, som de olika världsarven har delat med sig av framför allt genom ledorden: *resurser, mål, rollfördelning, delaktighet, dialog, förankring och uppföljning*. Dessa ledord kan också ses som en hjälp att strukturera processen med att ta fram en förvaltningsplan. Man kan se dem lite som en checklista men det är samtidigt viktigt att påpeka är att dessa ord går in och ur varandra och det finns inga tydliga gränser. Alla delar måste vara med genom hela processen.

Att ta fram en förvaltningsplan är en process där man får man chansen att "lära känna" det världsarv man förvaltar på ett mer konkret sätt. Vad är det som gör vårt världsarv så unikt? Vilka värden är det vi ska bevara, använda och utveckla? Hur gör vi det på bästa sätt? Detta är kärnan i en hållbar förvaltning och i arbetet med att ta fram en förvaltningsplan ökar man sin kunskap och sin förståelse för världsarvet, något som är en förutsättning för en hållbar förvaltning.

Referenser

Förvaltningsplan för världsarvet Birka och Hovgården 2013-2018

<https://www.raa.se/app/uploads/2013/12/Birka-Hovg%C3%A5rden-2013-2018.pdf>

Gammelstads Kyrkstad Förvaltningsplan 2015-2017

http://www.lulea.se/download/18.4d3626bf14f67f7103d17a/1440573424790/Fplan_v-arv_web_sv.pdf

Grimeton Förvaltningsplan 2014-2020

<http://grimeton.org/wp-content/uploads/2016/09/F%C3%B6rvaltningsplan-2014-2020.pdf>

Laponia World Heritage in Swedish Lapland Förvaltningsplan

<https://laponia.nu/wp-content/uploads/2015/03/Laponia-forvaltningsplan-svenska.pdf>

Luleå Kommun 2017 Program till Vision Luleå 2050

<http://www.lulea.se/kommun--politik/hallbar-utveckling/vision-lulea-2050/program-till-vision-lulea-2050.html>

McWilliams, Anna 2015 *Utvärderingsmodell Birka och Hovgården* Länsstyrelsen i Stockholm i samarbete med Länsstyrelsen i Västra Götaland

The Drottningholm World Heritage Site World Heritage Management Plan 2007-2012

http://www.sfv.se/globalassets/vardprogram/vrldsarvsplan_drottningholm_www.pdf

UNESCO 2013 Operational Guidelines *Operational Guidelines*:

<http://whc.unesco.org/archive/opguide13-en.pdf>

Världsarvet Falun Förvaltningsplan 2014-2019

https://www.falun.se/download/18.25e65dba14d7b753e8f7abc3/1463495539829/Forvaltning_splan_Varldsarvfalun_Swe.pdf

Världsarvet Södra Ölands Odlingslandskap Förvaltnings- och utvecklingsplan 2017-2023.

<http://sodraoland.com/wp-content/uploads/2016/12/forvaltningsochutvecklingsplan.pdf>

Världsarvet Tanums Hällristningar Management plan

http://www.lansstyrelsen.se/vastragotaland/SiteCollectionDocuments/Sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/landskapsvard/Managementplan_Tanum.pdf

Länsstyrelsen Blekinge

Avdelningen för
Samhällsutveckling
Petra Stråkendal
010-2240209

Enkät

2017-09-19

1 (2)

Världsarvssamordnare/Site Manager

Hur har ni arbetat med ert världsarv?

Inför vårt arbete med att se över general- och managementplanen för världsarvet *Örlogsstaden Karlskrona*, vill vi gärna ta del av hur andra världsarv har arbetat med sina styrdokument. För att ta till vara alla de erfarenheter och lärdomar som redan finns inom de olika världsarven, hoppas vi att ni har möjlighet att svara på några frågor.

Vi kommer att sammanställa svaren i en rapport som vi gärna delar med oss av. Denna kommer att vara klar under hösten. Många arbetar med samma frågeställningar och det är vår förhoppning att vi kan dela våra erfarenheter med varandra.

Om ni har möjlighet att svara på frågorna på nästa sida och skicka svaret via e-post vore det en stor hjälp inför vårt fortsatta arbete. I vissa fall kan vi komma att återkoppla till er via e-post eller telefon, så skriv gärna kontaktuppgifter.

Svar och kontaktuppgifter

Skicka era svar till anna@mcwilliams.se senast **4 oktober**. Om ni har några frågor eller tankar ni hellre diskuterar över telefon så hör gärna av er på 070 7510 555.

Ni kan även kontakta: Petra Stråkendal, Site Manager Örlogsstaden Karlskrona. petra.strakendal@lansstyrelsen.se, tel 010-22 40 209

Tack på förhand för er medverkan

Vänliga hälsningar

Petra Stråkendal, Länsstyrelsen Blekinge län och Anna McWilliams, konsult

Postadress	Besöksadress	Telefon/Telefax	E-post/webbplats:	Org.nr
SE-371 86 KARLSKRONA	Skeppsbrokajen 4	010-22 40 000 010-22 40 223	blekinge@lansstyrelsen.se www.lansstyrelsen.se/blekinge	202100-2320

Frågor:

- Namn på världsarvet och kontaktperson
- Vilka styrdokument har ni för ert världsarv?
- När såg ni senast över er förvaltningsplan?
- Vem genomförde och/eller ansvarade för arbetet?
- Vilka deltog i arbetet?
- Hur lade ni upp arbetet? Hur genomfördes revideringen?
- Vilken tidsplan hade ni?
- Beskriv era erfarenheter i egna ord (både bra och mindre bra):
- Vad hade ni gjort annorlunda idag?
- Vilka delar i planen och processen såg ni som viktiga när ni började arbetet? Har ni ändrat uppfattning idag?
- Övriga kommentarer:

**Länsstyrelsen
Blekinge**

SE-371 86 Karlskrona
Telefon 010-224 00 00

E-post: blekinge@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/blekinge